

Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015

Merijärvi

MAAKUNNALLISESTI JA VALTAKUNNALLISESTI (RKY 2009) ARVOKKAAT ALUEET SEKÄ NIIDEN SISÄLTÄMÄT KOHTEET

MERIJÄRVI

Merijärven kirkonkylä

Alatalo
Koivupuhdon koulu
Kunnantalo
Makasiini
Merijärven kirjasto
Merijärven kirkko
Merijärven kirkkopuisto
Merijärven Osuuspankki
Merijärven Säästöpankin toimitalo
Merijärven vanhainkoti ja terveysasema
Ranta

maakunnallisesti arvokas

paikallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas
paikallisesti arvokas
paikallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas
paikallisesti arvokas

Tanskaperä

Ahdas
Tanskala
Tanskanharju

maakunnallisesti arvokas

paikallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas

YLIPÄÄ

Kalaputaan kylä (RKY 2009)

Kalaputaan puhto, Alapudas
Kalaputaan puhto, Harjun talo (ent. Kalapudas)
Kalaputaan puhto, Kalapudas (ent. Ylimäki)
Kalaputaan puhto, Rantapudas
Männistön puhto, Alamännistö
Männistön puhto, Koskela
Männistön puhto, Pohjanen
Poutiaisen puhto, Alapoutinen
Poutiaisen puhto, Pajala
Poutiaisen puhto, Poutinen

valtakunnallisesti arvokas

valtakunnallisesti arvokas
valtakunnallisesti arvokas
valtakunnallisesti arvokas
valtakunnallisesti arvokas
valtakunnallisesti arvokas
valtakunnallisesti arvokas
valtakunnallisesti arvokas
valtakunnallisesti arvokas
valtakunnallisesti arvokas
valtakunnallisesti arvokas

Viirelänpuhto

Kyläaho
Uusi Viirelä
Yli-Viirelä

maakunnallisesti arvokas

maakunnallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas

MAAKUNNALLISESTI ARVOKKAAT KOHTEET, JOTKA EIVÄT SISÄLLY ALUEISIIN

Kohteet on merkitty luetteloon maarekisterikylittäin

MERIJÄRVI

Keltala
Nuorisoseurantalo Toivola
Saukonaho
Tähjä
Uiton silta ja vanha Kalajoen maantie

PETÄJÄSKOSKI

Ylikangas

PIRTTIMÄKI

Kaunola

Metsola

Pyhäntöskosken koulu

Toholan kanava

YLIPÄÄ

Kalaputaan entinen kansakoulu

Perälä

Pärkkälä

Vahvamaa

Ylihuhta

Ylipään entinen kansakoulu

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

Ranta

Kirkkokylää on täydennetty 1980- ja 1990-luvuilla onnistuneesti huolellisesti suunnitelluilla ja mittakaavallisesti onnistuneilla rakennuksilla. Näitä ovat terveysasema ja vanhainkoti vuodelta 1987, Osuuspankin talo vuodelta 1990 ja kirjasto vuodelta 1994.

historia:

Seudun pysyvä ja ympärivuotinen maanviljelyasutus sai alkunsa 1500-luvulla. Vuonna 1548 oli silloisen Suur-Pyhäjoen pitäjän Merijärven kylässä kolme taloa, mutta seuraavan vuosisadan puoliväliin mennessä taloluku oli lisääntynyt jo 24:een. Seuraavina vuosisatoina asukasluku kasvoi tasaisesti - vain katoavuodet ja isoviha ja Suomen sota katkaisivat väliaikaisesti suotuisan kehityksen. Vuonna 1805 asukkaita oli 839, 1850 yli 1 000 ja 1900 jo 1 835. Merijärven asukasluku kasvoi 1900-luvulla toiseen maailmansotaan asti. Vuonna 1945 kunnan asukasluku oli jo 2666. Tämän jälkeen väestö väheni tasaisesti 1980-luvun alkuun asti. Vuonna 1985 asukkaita oli vain 1409.

Kirkollisesti Merijärven seutu kuului aluksi Pyhäjoen seurakuntaan. Vuonna 1779 Merijärvestä tuli Pyhäjoen saamahuonekunta ja kappelin oikeudet se sai 1825. Seurakunta itsenäistyi vasta 1895, vaikka Merijärven kunta oli perustettu jo 1866. Merijärven kirkon rakensi Simo Jylkkä-Silvén 1781.

Merijärveläiset saivat elantonsa kalastuksesta, maanviljelystä, karjanhoidosta ja 1800-luvulta alkaen myös tervanpoltosta. Jo varhain ryhdyttiin laskemaan järviä lisäämaan saamiseksi. Meri- ja Tähkijärven kuivatus alkoi toden teolla 1800-luvulla, mutta työ saatiin viedyksi loppuun vasta 1950-luvulla alkaneiden laajojen jokipengerrysten ja perkaustöiden jälkeen.

lähteet:

Kalevi Rikkinen, Hannes Sihvo, Matti Eskola, Allan Tiitta: Finlandia, Otavan iso maammekirja 8. Keuruu: Kustanne-yhtiö Otava, 1986.

kohteen nimi: **Alatalo**
kunta: Merijärvi
kiinteistötunnus: 483-401-6-70
kylä/k.osa: Merijärvi
tyyppi: asuinrakentaminen
ajoitus: 1918-1944
ajoitusselite: 1925
arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

1925 Kauppilanmäeltä siirretyssä Alatalossa on pidetty muun muassa kahvilaa 1950-luvulla.

arviointi:

MRKY2015: R

lähteet:

Alajoki Sari 2004. Vanhat rakennukset -hankkeen inventointikortit. Ylivieskan seutukunta.

kohteen nimi: **Koivupuhdon koulu**

kunta: Merijärvi

kiinteistötunnus: 483-401-10-152

kylä/k.osa: Merijärvi

tyyppi: opetus ja koulutus

ajoitus: 1945-1974

ajoitusselite: 1959

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Selkeälinjainen jälleenrakennusajan kivirakenteinen koulu vuodelta 1959 taajamakuullisesti tärkeällä paikalla. Koulun pihassa on myös 1994 valmistunut regionalismia edustava kirjasto.

historia:

Keväällä vuonna 1954 käynnistyi keskustelu kirkonkylän koulun laajentamisesta. Koulun päärakennuksesta alakoulu oli siirtynyt "Elsilän kouluun", nykyisen kirkonkylän koulun tieliittymän kohdalla sijainneeseen kunnan omistamaan rakennukseen. Koulutoiminta oli siten hajallaan ja tilat olivat ahtaat ja puutteelliset. Valtuusto käsitteli koulun rakentamista ja hyväksyi suunnitelman, jonka mukaan kirkonkylälle rakennettaisiin kolmiopettajainen kansakoulu. Luokkahuoneiden lisäksi huonetilaohjelmaan sisältyivät kerhoja kirjastohuone, voimistelu- ja juhlasali, koulukeittola, opettajain asunnot sekä vahtimestarin asunto. Valtuusto päätti myös, että koulu rakennetaan punaisesta tiilestä.

Maaliskuussa vuonna 1955 kunnanvaltuusto päätti purkaa kaikki sitä ennen tehdyt päätökset kirkonkylän koulun rakentamisesta. Syynä tähän päätökseen olivat uudet valtionapuperusteet. Kirkonkylän uuden koulun rakentaminen toteutui vuonna 1958. Vihkiäiset järjestettiin kevätlukukauden 1959 päättyessä. Rakennuksessa oli tilat myös edellisenä syksynä toimintansa aloittaneelle kansalaiskoululle.

arviointi:

MRKY2015: R,I

lähteet:

<http://www.kirjastovirma.net/merijarvi/kouluhistoriaa> 11.11.2014

kohteen nimi: **Kunnantalo**
 kunta: Merijärvi
 kiinteistötunnus: 483-401-10-152
 kylä/k.osa: Merijärvi
 tyyppi: hallinto
 ajoitus: 1864-1917
 ajoitusselite: 1898
 arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Vuonna 1898 kansakouluksi rakennettu puurakennus, joka on toiminut Merijärven kunnanvirastona vuodesta 1960 lähtien. Rakennus on kokenut useita muutoksia vuosien saatossa, mutta alkuperäinen, L-kirjaimen muotoinen pohjaratkaisu on vielä havaittavissa. Porakiviperustalla seisovassa hirsirunkoisessa rakennuksessa on tiilinen satulakatto.

Rakennuksen ikkunoiden ikä ja tyyli vaihtelee eri puolilla rakennusta. Pohjoiseen Vanhatielle avautuvalla puolella on isot, 9 ruutuiset ikkunat kun taas eteläpuolen ikkunat ovat modernit. Mielenkiintoisena yksityiskohtana ovat toisen kerroksen molempien päädyn koristeelliset ikkunanpielet.

historia:

Kunnantalo, joka on Merijärven ensimmäinen varsinainen kansakoulurakennus rakennettiin Juho Eilolan omistamalle Rantapelto-nimiselle paikalle, Meri- ja Tähkijärven väliselle kannakselle. Paikka tunnettiin myös nimellä Valoharju, ja sitä pidetään Merijärven vanhimpana asuttuna paikkana. Nimensäkin mukaan koulu sopi hyvin paikalle. Nimen taustalla on arveltu olevan seikka, että paikka oli kirkonkylän korkein kohta, jolta avautui kaunis järvimaisema. Valoharjun ensimmäinen rakennus on perimätiedon mukaan ollut erämiesten rakentama kalasauna.

Koulu vihittiin käyttöön lokakuussa 1898, ja se toteutettiin L-muotoisen, mutta muuten perinteistä talonpoikaistalon hahmoa noudattavaksi. Ikkunat olivat tavallista suuremmat ja nurkka- ja väliseinäpilasterit sekä ikkuna- ja ovikehykset oli varustettu nikkarityylisin koristeluin. Vinkkelin välissä oli kaunis lasikuisti vinoruutuikkunoin. Talo on toiminut kunnanvirastona vuodesta 1960 lähtien, ja sitä on sittemmin remontoitu useaan kertaan. Myös vanhat ulkorakennukset ovat kadonneet pihalta.

arviointi:

MRKY2015: R,H,I

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 3, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005

kohteen nimi: **Makasiini**
kunta: Merijärvi
kiinteistötunnus: 483-401-8-74
kylä/k.osa: Merijärvi
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1864-1917
ajoitusselite: löydetty merkintä 1882
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

1880-luvulla rakennettu lainajyvämakasiini sijaitsee aivan Merijärven kirkon vieressä ja toimii nykyisin Merijärven kotiseutumuseona.

Makasiini on suorakaiteen muotoinen, kapea ja korkea. Päädyissä on isot yläikkunat, ulko-ovi on kirkon puoleisen pitkän sivun keskellä. Makasiinin seinät ovat laarien kohdalla kaksinkertaiset hirsiseinät ja niiden välissä on tiettävästi kivitäyte.

historia:

Lainajyvämakasiinin tarkkaa rakennusvuotta ei tiedetä, mutta sisäseinissä on kirjoituksia, joissa näkyy vuosiluku 1882.

arviointi:

MRKY2015: R,H

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 3, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

Maisa Lukkarin inventointi, Museovirasto, 2005

kohteen nimi: **Merijärven kirjasto**

kunta: Merijärvi

kiinteistötunnus: 483-401-10-152

kylä/k.osa: Merijärvi

tyyppi: kulttuuri

ajoitus: 1975-

ajoitusselite: 1994

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Postmodernistinen 1994 valmistunut pieni kirjasto, joka rikkaan muodonantonsa ja mittakaavansa ansiosta täydentää mallikkaasti Koivupudon koulun pihapiiriä ja koko kylämiljöötä. Kirjastotila on avara ja valoisa kattoikkunan ansiosta. Kirjaston on suunnitellut arkkitehti Jukka Lahtinen.

historia:

Merijärvellä on ollut kirjastotoimintaa jo vuodesta 1861. Alussa kirjastopalvelua kunnassa on hoitanut mm. seurakunta, ja kirjastotilat ovatkin jossain vaiheessa sijainneet mm. kirkon sakastissa. Vuonna 1902 kunta otti vastuun kirjastopalvelun järjestämisestä ja lopullisesti kirjaston toiminta vakiintui 20-luvulla, kun vuonna 1928 tullut ensimmäinen kirjastolaki takasi sille jatkuvan taloudellisen tuen. Vuotuinen 150 markan määräraha päätettiin maksaa koiraverorahoista. Kirjastonhoitajan tehtävät otti hoitaakseen opettaja Simo Pääkkönen 50 markan vuosipalkalla. Kirjastolle löytyivät tilat Kuntalasta, jonka vintille rakennettiin vuonna 1924 kirjastolle oma huone. Kuntala ja kunnalle sittemmin siirtynyt suojeluskuntatalo tarjosivat kirjastolle toimitilat aina vuoteen 1957, jolloin kirjasto pääsi muuttamaan uuden keskuskoulun suojiin.

Merijärvellä on vuosien varrella ollut pääkirjaston lisäksi sivukirjastotoimintaa parhaimmillaan kuudessa paikassa – Alapäässä, Pyhänskoskella, Ylipäässä, Kalapu-taalla sekä lainausasema Saukon koululla. Näistä viimeisin, Alapään sivukirjasto, sulki ovensa vuonna 1989.

Vuoden 1989 lopulla oli edessä muutto terveysasema-vanhainkodin kellariin, koska keskuskoulun kirjastotilat tarvittiin yläasteen tarpeisiin. Merijärven kirjaston pitkäaikaisia hoitajia ovat olleet Adele Mattila vuosina 1943–1975 sekä vuonna 1975 kirjastosihteerin viran vastaanottanut Tuula Alin (aik. Alaranta). Pitkäaikainen toive omasta kirjastotalosta konkretisoitui lopulta vuonna 1994, kun yläasteen naapuriin rakennettiin kirjastotalo. Uuden toimitilan myötä mahdollistui myös näyttelytoiminta.

arviointi:

MRKY2015: R

lähteet:

<http://www.kirjastovirma.net/kirjastot/merijarvi> 3.12.2014

www.merijarvi.fi/kirjasto/ 3.12.2014

kohteen nimi: **Merijärven kirkko**
kunta: Merijärvi
kiinteistötunnus: 483-401-8-74
kylä/k.osa: Merijärvi
tyyppi: uskonnon harjoittaminen
ajoitus: 1722-1808
ajoitusselite: 1781
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Merijärven kirkko ja tapuli seisovat Jussilanniemellä hautausmaan ympäröimänä. Takana avautuu peltomaisema. Edessä olevalla parkkipaikalla on kotiseutumuseona toimiva 1800-luvun lainajyvämakasiini. Parkkipaikan reunaa kulkee koivukuja.

Kirkko on muodoltaan erivartinen ristikirkko niin, että sen varret ovat saman levyiset, mutta sisäänkäynti-alttari-akseli on pidempi. Katon keskeltä kohoaa nelikulmainen lanterniini. Katto on harjakatto, joka on aumattu päistään. Kirkko on rakennettu hirrestä, ja se on verhoiltu vaakasuuntaisella laudalla. Tapuli on ruotsalaistyylinen. Kaksinivelinen tapuli levenee alaosaan tasaisesti alaspäin.

historia:

Merijärven kirkko rakennettiin vuosina 1779-81 Simon Jylkkä-Silvénin johdolla. Hän oli kansanrakennusmestarin Matti Jylkän poika ja kuuluisa kirkonrakentaja. He olivat kotoisin Kalajoen Mehtäkylästä. Kirkko rakennettiin intendentinkonttorin piirustusten mukaan. Jylkkä-Silvénin Tukholmaan toimittamat piirustukset oli hylätty. Kirkko nimettiin kuningattaren mukaan Sophia Magdalenaksi. Noin neljäkymmentä vuotta kirkon hirsirunko oli vuoraamaton. 1830 kirkko maalattiin punamullan ja tervan sekoituksella. Väri vaihtui vuonna 1905 keltaiseksi.

1953 sisätiloihin tehtiin muutostöitä, esimerkiksi urkuparvi. Sisätiloissa tehtiin myös korjauksia vuoden 1973 tulipalon jälkeen.

Erillinen tapuli rakennettiin 1799, jolloin rakennusmestarina toimi lääninrakennusmestari Johan Blomström. Tapulin, kuten kirkonkin, alkuperäiset suunnitelmat olivat Simon Jylkkä-Silvénin laatimat, mutta Tukholman intendentinkonttorista lähetettiin uudet Sven Westmanin piirustukset.

Lainajyvämakasiini on todennäköisesti 1800-luvun loppupuolelta. Sisäseinän kirjoituksissa on vuosiluku 1882. Museokäyttöön makasiini on siirtynyt 1963.

arviointi:

MRKY2015: R,H,M,I

lähteet:

Alajoki, Sari & Salo, Petri. 2005. Kirkoilta kareille – Ylivieskan seutukunnan kulttuuriympäristöstä. Pohjois-Pohjanmaan TE-keskuksen julkaisuja 22, Iisalmi.

Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt 1993.

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet 3. 1993. Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu.

kohteen nimi: **Merijärven kirkkokuisto**

kunta: Merijärvi

kiinteistötunnus: 483-401-8-74

kylä/k.osa: Merijärvi

tyyppi: hautausmaa

ajoitus: 1809-1863

ajoitusselite: 1800-luku

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Merijärven kirkkokuisto on maisemassa oma pieni metsikön rajaama saareke, joka korkean sijaintinsa vuoksi näkyy lähimaisemaan. Kirkon ja tapulin edusta on jätetty avoimeksi, mikä luo alueelle valoisuutta ja näkyvyyttä. Kirkkomaa on luonteeltaan pieni puisto ja pienen paikkakunnan kirkkomaana se on rauhallisella paikalla.

Kirkkokuiston rakennettuja elementtejä ovat kirkko, tapuli, huoltorakennus, sankarihautausmaa ja sen muistomerkki, muistomerkki nälkävuosien uhreille, kodin vartijoiden ja veteraanien muistomerkit seurakuntatalon edessä, puuristi hautausmaalla olevassa syvänteessä ja hautausmaata kiertävä luonnonkivimuuri.

historia:

Ennen omaa kirkkoa Merijärviset kulkivat Pyhäjoen kirkossa. Matkat olivat työläitä, koska veneillä oli laskettava kuusitoista koskea. Paluumatkat olivat vielä työlämpiä. Merijärven kirkko on valmistunut v. 1781. Sen molemmilla puoliolla oli tuolloin vielä vesistöjä – Tähki- ja Merijärvi. Kirkon rakennusmestarina on toiminut Simon Jylkkä-Silven. Maaherran luvalla kirkon rakentamisessa käytetyt honkahirret on saatu kruununmetsistä. Kirkon piirustukset ovat laatineet Tukholman yli-intendenttivarasto, jotka Ruotsin kuningas Kustaa III hyväksyi ehdolla, ettei kirkkoon saanut haudata ketään. Nimi Sofia Magdalenan kirkko on tullut Ruotsin kuninkaan puolison mukaan. Kirkon vieressä oleva tapuli on rakennettu v. 1799. Kirkko oli aluksi vuoraamattomana hirsikirkkona n. 40 vuotta. Se maalattiin ensimmäisen kerran v. 1830 – luvulla punamullan ja tervan sekoituksella. Väri vaihtui keltaiseksi v. 1905. Kirkon nykyinen ulkomaalaus on vuodelta 2004.

arviointi:

MRKY2015: M

lähteet:

Lakeuden kirkot. 1997. Helsinki. Kirjapaja Oy.

Merijärven kirkko. Merijärven kappeliseurakunnan esite.

Hannula, I. 1995. Kala- ja Pyhäjokilaakson kirkot. Ylivieska: Viestimix.

<http://www.kirjastovirma.net/kirkot/merijarvi>

kohteen nimi: Merijärven Osuuspankki
kunta: Merijärvi
kiinteistötunnus: 483-401-7-106
kylä/k.osa: Merijärvi
tyyppi: liike-elämä ja kaupankäynti
ajoitus: 1975-
ajoitusselite: 1990
arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Edustava pieni 1980-luvun liikerakennus.

arviointi:

MRKY2015: R

lähteet:

Merijärven kunta vuosina 1866–1991, 1991.

kohteen nimi: **Merijärven Säästöpankin toimitalo**

kunta: Merijärvi

kiinteistötunnus: 483-401-7-152

kylä/k.osa: Merijärvi

tyyppi: liike-elämä ja kaupankäynti

ajotus: 1918-1944

ajotusselite: 1939

arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Vuonna 1939 valmistunut entinen Merijärven Säästöpankin sementtitiilinen toimitalo on edustava esimerkki kirkonkyläien vanhoista liikerakennuksista. Vuodesta 1984 se oli kunnan rakennustoimiston käytössä ja nykyään se on nuorisotalo.

historia:

Ennen varsinaisen pankkitoiminnan käynnistymistä paikkakunnalla merijärviset kääntyivät laina-asioissaan lähikaupunkien porvareiden ja pankkien tai oman seudun varakkaiden talollisten puoleen. Pääomatarpeen kasvaessa tuli oman pankin saaminen kuntaan kuitenkin ajankohtaiseksi.

Säästöpankin perustamisesta keskusteltiin ensimmäisen kerran Merijärven kuntakokouksessa huhtikuussa 1909. Perustaminen päätettiin "jättää toistaiseksi, koska arveltiin, ettei vielä olisi nykyään kunnan lainamakasiinissa varoja myydä viljaa pohjarahastoksi". Uudemman kerran asia oli kuntakokouksen esityslistalla tammikuun 29. päivänä vuonna 1912. Tällöin Merijärven kunnan Säästöpankin perustaminen eteni myönteiseen päätökseen. Pohjarahaston perustamiseksi päätettiin myydä kunnan lainajvästöstä 25 hehtoa rukiita ja 75 hehtoa ohria. Lisäksi pankille siirrettiin ne rahavarat, jotka löytyivät lainajvästöltä.

Pankin ensimmäinen isännistö nimettiin huhtikuun lopulla vuonna 1912. Sen esimieheksi valittiin kirkkoherra Juho Kipinä. Hallituksen ensimmäisenä esimiehenä toimi puolestaan kauppias Matti Niemelä. Pankin kirjuriin (vuodesta 1933 kamreerin) tehtävät otti hoitaakseen postinhoitaja, kunnankirjuri Juho Petter Alaranta. Hän toimikin tässä tehtävässä aina kuolemaansa eli kevääseen 1938 saakka.

Varsinainen pankkitoiminta käynnistyi heinäkuun 6. päivänä 1912. Toimitilat saatiin pappilasta. Ensimmäisen 130 markan talletuksen teki Merijärven paloapuyhdistys, ja ensimmäinen laina suuruudeltaan 150 markkaa myönnettiin talokas Juho Elsilälle. Aluksi säästöpankki palveli asiakkaitaan kahtena päivänä kuukaudessa. Vuonna 1933 aukioloaikaa lisättiin siten, että pankin ovet olivat avoinna kaksi tuntia jokaisena arkilauantaina. Tästä toiminta on kehittynyt monien muutosten kautta nykyiseen laajuuteensa ja muotoonsa.

Pappilan suojista siirryttiin vuoden 1922 alusta vuokralle kunnantalolle, missä toimittiin liki 18 vuotta.

Vuonna 1939 käynnistyi oman toimitalon rakentaminen. Liki valmis hirsirakennus tuhoutui kuitenkin tulipalossa heinäkuussa. Välittömästi onnettomuuden jälkeen ryhdyttiin uuden, tällä kertaa sementtitiilisen toimitalon rakennusurakkaan. Omaan taloon päästiin muuttamaan vielä samana vuonna.

Vuonna 1921 Merijärven kunnan Säästöpankista Merijärven Säästöpankiksi nimensä vaihtaneen rahalaitoksen itsenäinen toiminta jatkui vuoden 1966 alkuun, jolloin Merijärven Säästöpankki liitettiin Kalajoen Säästöpankkiin. Vuonna 1990 Kalajoen Säästöpankki yhdistyi Keskipohjan Säästöpankkiin, jonka Merijärven konttori toimii tätä nykyä uusissa vuonna 1984 käyttöön otetuissa tiloissa. J. P. Alarannan ohella pitkän työpäivän Merijärven Säästöpankissa teki Artturi Tanska. Hän hoiti toimitusjohtajan (vuodesta 1966 konttorinhoitajan) tehtäviä vuosina 1948–1969. Mikko Takalon konttorinhoitajakausi kesti 19 vuotta eli syksystä 1971 syksyyn 1990.

arviointi:

MRKY2015: R,H

lähteet:

Alajoki Sari 2004. Vanhat rakennukset -hankkeen inventointikortit. Ylivieskan seutukunta.

<http://www.kirjastovirma.net/merijarvi/elinkeinoelama> 11.11.2014

kohteen nimi: **Merijärven vanhainkoti ja terveysasema**

kunta: Merijärvi

kiinteistötunnus: 483-401-10-152

kylä/k.osa: Merijärvi

tyyppi: sairaanhoito ja sosiaalihuolto

ajoitus: 1975-

ajoitusselite: 1987

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Edustava esimerkki 1980-luvun arkkitehtuurin Oulun koulun suunnitteluihanteista. Erityispiirteinä ovat arkkitehtonisesti mielenkiintoiset ja yksityiskohdiltaan rikkaat aulatilat. Terveysaseman ja vanhainkodin muodostaman kokonaisuuden on suunnitellut Arkkitehtitoimisto NVV. Vanhainkoti on nykyään palvelukeskus Salmenranta.

arviointi:

MRKY2015: R

kohteen nimi: **Ranta**
kunta: Merijärvi
kiinteistötunnus: 483-401-10-50
kylä/k.osa: Merijärvi
tyyppi: liike-elämä ja kaupankäynti
ajoitus: 1918-1944
ajoitusselite: 1930-luku
arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

1930-luvulla valmistunut rankorakenteinen yksityiskauppa vastapäätä entistä kirkonkylän koulua ja nykyistä kunnantaloa.

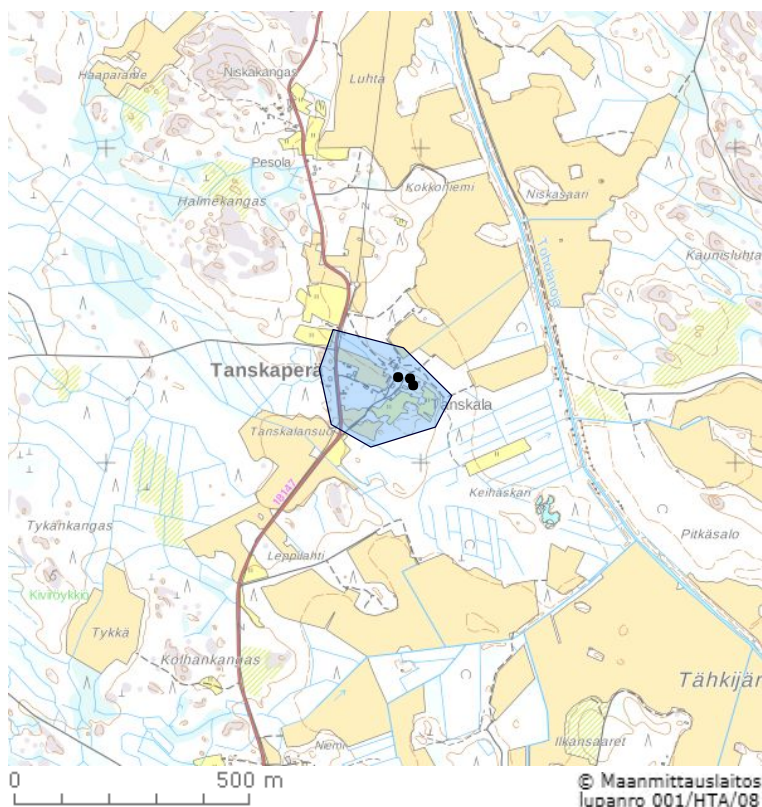
arviointi:

MRKY2015: H

lähteet:

Alajoki Sari 2004. Vanhat rakennukset -hankkeen inventointikortit. Ylivieskan seutukunta.

<http://www.kirjastovirma.net/merijarvi/elinkeinoelama> 11.11.2014

alueen nimi: **Tanskaperä**
 pääas. kunta: Merijärvi
 pääas. kylä/k.osa: Merijärvi
 tyyppi: agraarimaisema
 arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

alueen sisältämät kohteet:

Ahdas
 Tanskala
 Tanskanharju

kuvaus:

Tanskaperällä sijaitseva Tanskalan puhto on esimerkki talonpoikaisesta rakentamisperinteestä. Tanskala on yksi Merijärven vanhimmista asutuista alueista. Tanskalan puhtoon kuuluu kolme pihapiiriä: Ahdas, Tanskala ja Tanskanharju. Niiden muodostamaan rakennusryhmään kuuluu kolme vaakalaudoitettua vaaleaksi maalattua tiilikattoista asuinrakennusta, kaksikerroksinen puoji, kaksikerroksisella porakiviperustalla seisova hirsinen navettarakennus sekä aittoja ja muita ulkorakennuksia. Puhtoa ympäröivät pienialaiset viljelysalueet ovat osa kokonaisuutta. Läheiseltä Kuoppakankaalta on löytynyt vasarakirveskauden aikainen hauta.

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 3, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Ahdas**
kunta: Merijärvi
kiinteistötunnus: 483-401-30-11
kylä/k.osa: Merijärvi
tyyppi: asuinrakentaminen
ajoitus: 1864-1917
ajoitusselite: 1870-luku
arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

1870-luvulla rakennettu kohde sijaitsee Tanskalassa, kolmen rakennuksen muodostamassa puhdossa ja on osa Tanskanperän maakunnallisesti arvokasta kulttuuriympäristöä. Kohde muodostaa yhdessä viereisen kantin ja kahden kiinteistön yhteisen puojin kanssa sisäpihan.

Kohde edustaa perinteistä talonpoikaisrakentamista. Päärakennus on yksikerroksinen, porakiviperustainen, vaakaponttilaudoituksella vuorattu hirsitalo. Kohteessa on tiilipäällysteinen satulakatto. Ikkunoihin ja kuistiin on tehty muutostöitä. Kohteen erikoispiirteinä ovat taidokkaasti veistetyt räystäät, joissa on klassistisia pyrkimyksiä.

arviointi:

MRKY2015: H

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 3, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993

"Vanhat talot Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005

kohteen nimi: **Tanskala**
kunta: Merijärvi
kiinteistötunnus: 483-401-30-10
kylä/k.osa: Merijärvi
tyyppi: asuinrakentaminen
ajoitus: 1864-1917
ajoitusselite: 1891
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Kohde sijaitsee Tanskalassa kolmen talon ja luhdin muodostamassa puhdossa. Se on osa Tanskanperän maakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä.

Päärakennus on komea 2010-luvulla kunnostettu talonpoikaistyylinen talo, joka seisoo kaksikerroksisella porakiviperustalla. Talo on hirsirunkoinen ja siinä on vaaleankeltainen vaakaponttilaudoitus. Ikkunat ja tiilipäällysteinen satulakatto on uusittu kunnostuksen yhteydessä. Katetun kuistin kuusi- ja yhdeksänruutuiset ikkunat ovat alkuperäiset.

Kohteeseen kuuluu myös lukuisia hirsisiä piharakennuksia, joista näyttävin on punainen puoji tyylikkäine ikkunanpielineen.

arviointi:

MRKY2015: R

lähteet:

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005

kohteen nimi: **Tanskanharju**
kunta: Merijärvi
kiinteistötunnus: 483-401-30-6
kylä/k.osa: Merijärvi
tyyppi: asuinrakentaminen
ajoitus: 1864-1917
ajoitusselite: 1800-luvun loppu
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Kohde sijaitsee Tanskalassa, joka on yksi Merijärven vanhimmista asutuista alueista. Se on osa Tanskanperän maakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Kohteeseen kuuluu päärakennus sekä lukuisia vanhoja talousrakennuksia.

Päärakennus on kaksikerroksinen porakiviperustainen, laudoitettu hirsitalo, jossa on tiilipäälysteinen satulakatto. Alakerran ikkunat on uusittu, mutta yläkerrassa on vielä alkuperäiset kuusiruutuiset ikkunat. Päärakennuksen erikoisuus on koristeellinen kuusikulmainen kuisti.

Pihapiirin talousrakennuksista vaikuttavin on porakiviperustalla seisova hirsinen navettarakennus.

historia:

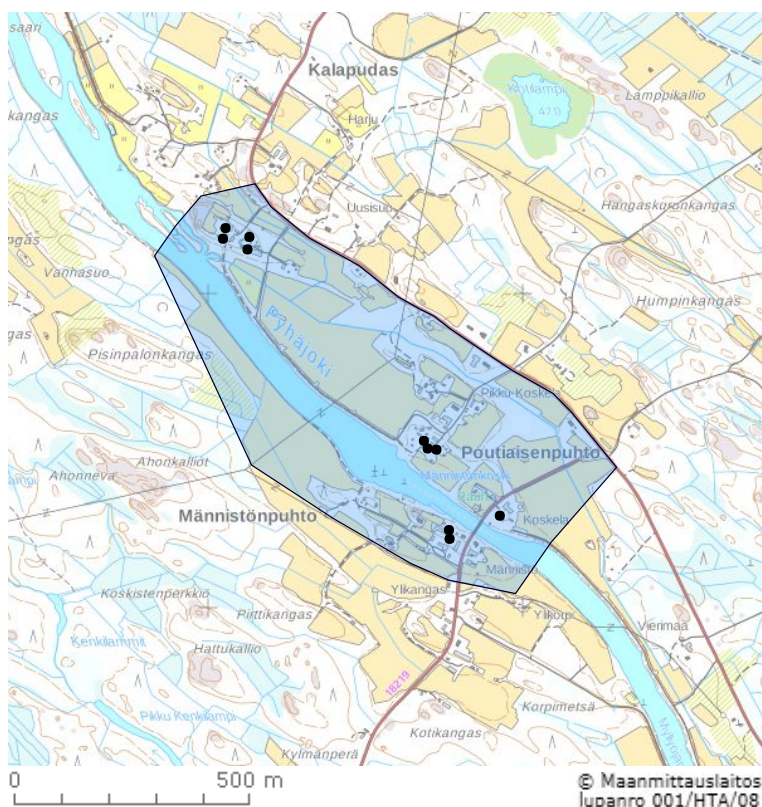
Päärakennuksen vintiltä on löytynyt Ruotsin vallan aikaisia asiakirjoja.

arviointi:

MRKY2015: H

lähteet:

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005

alueen nimi: **Kalaputaan kylä (RKY 2009)**

pääas. kunta: Merijärvi

pääas. kylä/k.osa: Ylipää

tyyppi: agraarimaisema

arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

alueen sisältämät kohteet:

Kalaputaan puhto, Alapudas

Kalaputaan puhto, Harjun talo (ent. Kalapudas)

Kalaputaan puhto, Kalapudas (ent. Ylimäki)

Kalaputaan puhto, Rantapudas

Männistön puhto, Alamännistö

Männistön puhto, Koskela

Männistön puhto, Pohjanen

Poutiaisen puhto, Alapoutinen

Poutiaisen puhto, Pajala

Poutiaisen puhto, Poutinen

kuvaus:

Kalapudas on Pyhäjoen varrella sijaitseva ns. puhtokylä, jonka erityispiirteensä on voimakkaiden kevättulvien takia on maaston korkeimpiin keskittynyt asutus. Samalle mäelle on rakennettu useita talouskeskuksia asuinrakennuksineen ja lukuisine talousrakennuksineen. Pihamaa on yhteinen ja rakennusten nurkkien välillä on vain muutama metri.

Kalaputaan mäellä ovat kantatilat Kalapudas, Alapudas, Rantapudas ja Ylimäki. Vanhimmat rakennukset ovat 1700-luvulta. Asuinrakennukset sijaitsevat ympärnä ja talousrakennusten muurimainen rivi kehystää niitä, alimpana ovat ladot ja varistorakennukset.

Kalaputaan kaakkoispuolella Männistökosken molemmilla rantamilla ovat Poutiaisenpuhto ja Männistönpuhto, jotka molemmat muodostuvat suljetuista pihapiireistä.

historia:

Uudisasutus asettui Kalaputaalle 1500-luvun lopussa. Asiakirjojen mukaan Kalaputaan perusti 1558 Paavo Olavinpoika. Pyhäjoen keväiset tulvat pakottivat asutuksen keskittymään maaston harvoin korkeimpiin kohtiin.

Tiiviisti rakennettu Männistönpuhto tuhoutui pahoin tulipalossa 1960, mutta mm. Ala-Männistön päärakennus säilyi palossa.

Puhdon vanhin rakennus, Rantapudas on 1700-luvulta. Kurkihirren alta on löytynyt kaksi rahaa, vuosilta 1707 ja 1710. Päärakennusta lyhennettiin v. 1949, jolloin toinen tupa siirrettiin muualle.

Vastapäätä Rantapudasta on Alaputaan päärakennus 1800-luvulta. Taloilla on aiemmin ollut yhteinen piha, kuisti on vaihdettu nykyiselle puolen 1940-luvulla. Päärakennuksen kivijalka on vaihdettu 1900-luvun taitteessa porakiviin. Pihan tyhjällä sivulla on aiemmin ollut asuinrakennus, jossa 1930-luvulla toimi kansakoulu. 1940-luvulla talo myytiin ja siirrettiin kahdessa osassa muualle.

Harjun (ent. Kalapudas) päärakennus on siirretty paikalle Sievistä 1806, mutta ulkoasu on muuttunut monien korjausten myötä. Myös Harjun pihapiiri on ollut suljettu, jäljellä on Kalaputaan asuinrakennuksen lisäksi kaksikerroksinen luhti 1800-luvun alusta.

Kalaputaan (ent. Ylimäki) asuinrakennus on 1880-luvulta. Nykyisin vapaana olevalta sivulta siirrettiin asuinrakennus 1940-luvulla Merijärven Säästöpankiksi, mutta se tuhoutui palossa lähes välittömästi. Ylimäen aitoista ja muista talousrakennuksista koostuvan pihapiirin rakennukset ovat pääosin 1880-luvulta.

lähteet:

http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1420

Palasia matkalta. Merijärven kunta vuosina 1866-1991. Merijärven kunta 1991.

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet. Osa 3. Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto 1993.

Pasi Kovalainen ja Anna Louekari, Pohjois-Pohjanmaan talonpoikaisarkkitehtuuria. Oulu 1994.

Sari Alajoki, Kirkoilta kareille. Ylivieskan seutukunnan kulttuuriympäristöstä. Pohjois-Pohjanmaan TE-keskuksen julkaisuja 22, 2005.

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005. Sari Alajoki

kohteen nimi: **Kalaputaan puhto, Alapudas**

kunta: Merijärvi

kiinteistötunnus: 483-404-10-113

kylä/k.osa: Ylipää

tyyppi: asuinrakentaminen

ajotus: 1864-1917

ajotusselite: 1800-luku

arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Alapudas sijaitsee Kalaputaan puhdossa, joka on osa Kalaputaan kylän valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Alaputaan pihapiiriin kuuluu päärakennuksen lisäksi kaksi aittaa, talli- ja navettarakennus sekä riihi.

Päärakennus on talonpoikaistyylinen punainen, porakiviperustalla seisova hirsitalo. Runko on vuorattu pystylaudoituksella. Alakerrassa on alkuperäisten ikkunoiden mukaan teetetyt kuusiruutuiset ikkunat. Kuistilla ja yläkerran päädyissä ikkunat ovat yhdeksänruutuisia. Yläkerran pitkillä sivuilla on kaksiruutuiset haukkaikkunat. Satulakatto on tiilipäälysteinen.

Pihapiiriin punaiseksi maalattut, hirsiset talli- ja navettarakennukset on rakennettu 1900-luvun puolella. Hieman erillään muista rakennuksista on vanha punainen, hirsirunkoinen aitta. Sen katto on peltipäälysteinen.

historia:

Alaputaalla on aiemmin ollut yhteinen piha Rantaputaan kanssa, mutta kuisti on vaihdettu nykyiselle puolen 1940-luvulla. Päärakennuksen kivijalka on vaihdettu 1900-luvun taitteessa porakiviin. Pihan tyhjällä sivulla on aiemmin ollut asuinrakennus, jossa 1930-luvulla toimi kansakoulu. 1940-luvulla talo myytiin ja siirrettiin kahdessa osassa muualle. Pihaa rajaavat edelleen talli- ja navettarakennus. Kauempana pihasta on pieni yksittäisaitta.

arviointi:

MRKY2015: R

lähteet:

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005.

kohteen nimi: **Kalaputaan puhto, Harjun talo (ent. Kalapudas)**

kunta: Merijärvi

kiinteistötunnus: 483-404-10-75

kylä/k.osa: Ylipää

tyyppi: asuinrakentaminen

ajotus: 1722-1808

ajoitusselite: siirretty Sievistä 1806

arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Harjun pihapiiri sijaitsee Kalaputaan puhdossa, joka on osa Kalaputaan kylän valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä.

Harjun pihapiiri on puhtomaiseen tapaan suljettu. Jäljellä on Harjun ja viereisen Kalaputaan asuinrakennuksen lisäksi komea kaksikerroksinen luhti 1800-luvun alusta. Avonaiseksi jäävältä sivulta alkaa kuja, jonka varrella on uudempien rakennusten lisäksi neljä vanhaa talousrakennusta. Päärakennuksen takana, rantatörmällä on vielä vanha rantasauna.

1800-luvun alussa paikalle siirretty päärakennus on sementtiperustalla seisova vaaleansininen kaksikerroksinen hirsitalo, jonka runko on vuorattu vaakaponttilaudoituksella. Alakerrassa ja yläkerran päädyissä on kuusiruutuiset ikkunat. Myöhemmin rakennetussa kuistissa ikkunat ovat 12 ruutuisia. Rakennuksen pitkien päätyjen yläkerrassa on kaksiruutuiset haukkaikkunat. Satulakatto on päällystetty profiilipellillä.

Kulmittain päärakennuksen kanssa on päärakennusta huomattavasti alkuperäisemmässä kunnossa oleva kaksikerroksinen luhtiaitta 1800-luvun alusta. Luonnonkiviperustalla seisovassa maalaamattomassa ja vuoraamattomassa hirsirakennuksessa on pitkänurkat. Rakennuksessa on kolme, ilmeisesti myöhemmin asennettua neljäruutuista ikkunaa. Rakennuksen kahdessa sisäänkäynnissä on komeat pystyrihlaukset. Räystäät ovat taidokkaasti veistetyt ja satulakatoissa on peltipäällyste.

Puhdon avoimelta sivulta alkavalla kujalla on neljä vanhaa punaista, hirsirunkoista talousrakennusta: 3 pienempää aittaa ja yksi suurempi rakennus. Kaksi aitoista lepää hirsiperustalla ja yksi tiilien päällä. Isommassa talousrakennuksessa erityispiirteenä on kaarevat räystäspäädut sekä pärekatto.

historia:

Harjun (ent. Kalapudas) päärakennus on siirretty paikalle Sievistä 1806, mutta ulkoasu on muuttunut monien korjausten myötä, joista viimeisimmät on tehty aivan hiljattain.

Pihapiiriin kuuluvat aittarakennukset on siirretty 2000-luvulla pihapiiriin itäpäätyyn yhteen riviin.

arviointi:

MRKY2015: R

lähteet:

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005

kohteen nimi: **Kalaputaan puhto, Kalapudas (ent. Ylimäki)**

kunta: Merijärvi

kiinteistötunnus: 483-404-10-79

kylä/k.osa: Ylipää

tyyppi: asuinrakentaminen

ajoitus: 1864-1917

ajoitusselite: 1880-luku

arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Kalaputaan pihapiiri kuuluu Kalaputaan puhtoon, joka on osa Kalaputaan kylän valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Pihapiiriin kuuluu nykyisin kesäkäytössä olevan päärakennuksen lisäksi varastorakennus sekä ulkokäymälä. Kalapudas muodostaa yhdessä Harjun kanssa suljetun sisäpihan, joskin Kalaputaan sisäänkäynti on siirretty myöhemmin rakennuksen toiselle puolelle.

1880-luvulla rakennettu, talonpoikaistyyliä edustava päärakennus seisoo porakiviperustalla. Hirsirunkoinen punainen talo on vuorattu pystylaudoituksella. Ikkunoissa on tehty muutostöitä ja alkuperäisiä ovat vain toisen kerroksen haukkaikkunat. Muusta rakennuksesta poiketen päärakennuksen kuisti on valkoinen ja siinä on vaakaponttivuoraus sekä huopapäällyste. Talossa on hienot, portaittaiset räystäspäädtyt ja satulakatto on tiilipäällysteinen.

Pihapiiriin kuuluva punainen talli on rakennettu kerroksittain. Tallin vanhempi länsisiipi on rakennettu luultavasti 1880-luvulla. Vuoraamattomassa hirsirakennuksessa on matala porakivipohja ja valkkoiset pitkänurkat. Uudempi, lautarunkoinen itäsiipi on rakennettu myöhemmin. Rakennuksessa on peltipäällysteinen satulakatto.

historia:

Asuinrakennus on 1880-luvulta. Nykyisin vapaana olevalta sivulta siirrettiin asuinrakennus 1940-luvulla Merijärven Säästö-pankiksi, mutta se tuhoutui palossa lähes välittömästi. Ylimäen aitoista ja muista talousrakennuksista koostuvan pihapiirin rakennukset ovat pääosin 1880-luvulta. Päärakennus on naapureista poiketen vain kesäkäytössä vuodesta 1976 lähtien.

Pihapiiriin kuulunut navetta on purettu vuoden 2005 jälkeen

arviointi:

MRKY2015: H

lähteet:

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005

kohteen nimi: **Kalaputaan puhto, Rantapudas**

kunta: Merijärvi

kiinteistötunnus: 483-404-10-115

kylä/k.osa: Ylipää

tyyppi: asuinrakentaminen

ajoitus: 1618-1721

ajoitusselite: 1710-luku

arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Rantapudas sijaitsee Kalaputaan puhdossa, joka on osa Kalaputaan kylän valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Rantapudas on puhdon vanhin rakennus 1700-luvun alusta, joskin talo on kokenut vuosisatojen saatossa muutoksia.

Rantaputaan pihapiiri on ollut nurkistaan avoin umpipiha, jota reunustaa Alaputaan päärakennus ja kookas punainen luhtiaitta vuodelta 1808. Lähempänä jokirantaa on vielä kaksi aittaa. Vanhemman aitan rungossa on kaiverrus 1848. Muut rakennuksista ovat uudempia talousrakennuksia. Talon takana jokiranta pengerryksineen muodostaa hienon maisemanäkymän, samoin kuin pihan avoimelta sivulta aukeava näkymä mäntyjä kasvavaan rinteeseen.

Päärakennus on korkealla luonnonkiviperustalla seisova keltainen hirsitalo. Runko on vuorattu pystylaudoituksella ja satulakatto on huopapäällysteinen. Ikkunat on uusittu. Päärakennuksen kanssa kulmikkain oleva kaksikerroksinen luhtiaitta seisoo betoniperustalla. Punamullalla maalatun hirsiaitan satulakatto on huopapäällysteinen.

Päärakennuksen takana rantatörmällä on lisäksi kaksi vanhaa hirsiaittaa, joista toinen, maalaamaton 1848 rakennettu, seisoo pylväsjalkaperustuksella. Toinen punainen hirsiaitta on rakennettu myöhemmin.

historia:

Puhdon vanhin rakennus Rantapudas on 1700-luvulta. Kurkihirren alta on löytynyt kaksi rahaa vuosilta 1707 ja 1710. Päärakennusta lyhennettiin v. 1949, jolloin toinen tupa siirrettiin muualle. Talossa on takajulkisivulla poikkeuksellisen komea luonnonkivijalka. Taloa on korjattu useaan otteeseen, mm. ikkuna-aukkoja on suurennettu. Viimeksi päärakennusta on peruskorjattu 1980. Luhtiaitan katon korjaus ja päärakennuksen ulkomaalaus on suoritettu kesällä 2003. Omistajan suvulle tila on tullut 1905, jolloin Taneli Myllykangas muutti paikalle Oulaisten Petäjäskoskelta. Talon nimi juontuu joen rantatörmästä.

arviointi:

MRKY2015: R,H

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 3, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005

kohteen nimi: **Männistön puhto, Alamännistö**

kunta: Merijärvi

kiinteistötunnus: 483-402-5-37

kylä/k.osa: Petäjäskoski

tyyppi: asuinrakentaminen

ajotus: 1864-1917

ajotusselite: siirretty paikalle 1880-luvulla

arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Alamännistön pihapiiri kuuluu Männistön puhtoon, joka on osa Kalaputaan kylän valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Pihapiiriin kuuluu kookkaan päärakennuksen lisäksi vanha aittarakennus, leikkimökki sekä modernimpia maatalousrakennuksia. Hieman kauempana, Alapellontien eteläpuolella on Alamännistön ja viereisen Pohjasen taloon kuuluvia vanhoja aittarakennuksia.

Alamännistön päärakennus on kookas kaksikerroksinen talonpoikaistyylinen hirsitalo. Talossa on kaksikerroksinen porakivipohja, jonka yhteyteen on rakennettu luonnonkivistä muurattu holvikellari. Hirsirunkoinen rakennus on vuorattu vaaleankeltaisella vaakaponttilaudoituksella lukuunottamatta kaksikerroksisen kuistin alaosaa, joka on pystylaudoitettu. Ikkunat on uusittu ja alkuperäisiä lienevät enää yläkerran haukkaikkunat. Toisen kerroksen päätyikkunoiden yläpielissä on lisäksi koristeelliset kolmiokuviot. Talossa on kookkaat kaareutuvat räystäät ja satulakatto on tiilipäällysteinen.

Pihapiiriin kuuluva vanha punamullalla maalattu aitta seisoo pylväsalkaperustalla. Aitta on vuoraamaton ja siinä on hirsirunko. Satulakatto on tiilipäällysteinen. Pihapiiriin kuuluva leikkimökki edustaa uudempaa rakennuskantaa.

historia:

Tila on ollut suvun hallussa vuodesta 1548 lähtien. Asuinrakennus on siirretty paikalleen 1880 ja se sijaitsee samassa pihapiirissä Pohjasen talon kanssa. Taloa kutsuttiin "Poikain taloksi", koska neljä poikamiestä on asustanut sitä aikoinaan.

arviointi:

MRKY2015: R

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 3, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005

kohteen nimi: **Männistön puhto, Koskela**

kunta: Merijärvi

kiinteistötunnus: 483-404-11-3

kylä/k.osa: Ylipää

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajoitus: 1864-1917

arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Koskela kuuluu Männistön puhtoon ja on osa Kalaputaan kylän valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Kohde sijaitsee Männistön puhdon vastarannalla, Pyhäjoen pohjoispuolella aivan joen ylittävän sillan tuntumassa. Koskelan pihapiirin vanhat kohteet ovat vanha aitta lähellä Pyhäjoen rantaa, aivan Männistöntien tuntumassa oleva vanha luhti ja tien toisella puolella sijaitseva riihi.

Joenrannassa sijaitseva hirsiaitta seisoo luonnonkiviperustalla. Punaiseksi maalatun vuoraamattoman rakennuksen erikoisuutena ovat kaarevat räystäät sekä päädyissä olevat kissanpenkit.

Ympäristöstä selkeiten erottuva rakennus on Männistöntien varressa oleva kookas kaksikerroksinen luhti. Kolmiosainen hirsiluhti seisoo porakiviperustalla. Vuoraamattoman punaisen rakennuksen itäpäädyssä on neliruutuiset ikkunat molemmissa kerroksissa. Myös tämän rakennuksen erikoispiirteinä ovat kaarevat räystäät sekä räystäspäätyjen koristeveistokset.

Männistöntien länsipuolella oleva vanha riihi on kerroksellisesti rakennettu. Rakennuksen itäpääty on rakennettu vuoraamattomasta hirrestä länsipäädyn ollessa lautarakenteinen.

historia:

Tila on ollut mm. kalajokisen Santaholma Oy:n omistama metsätila, josta sodan jälkeen on muodostettu asutustila. Vanhaa päärakennusta ei enää ole.

Pihapiiristä on siirretty aikoinaan asuinrakennus Kalajoelle, joka palveli ensin suojeluskuntatalona, myöhemmin terveystalona ja nykyisin nuorisotalona.

arviointi:

MRKY2015: R

kohteen nimi: **Männistön puhto, Pohjanen**

kunta: Merijärvi

kiinteistötunnus: 483-402-5-38

kylä/k.osa: Petäjäskoski

tyyppi: asuinrakentaminen

ajotus: 1864-1917

ajoitusselite: 1900-luvun taite

arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Pohjasen pihapiiri kuulu Männistön puhtoon, joka on osa Kalaputaan kylän valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Pihapiiriin kuuluu päärakennuksen lisäksi vanha kaksikerroksinen puoji sekä moderni navettarakennus. Pihapiirin itäpäätyä rajaa viereinen Alamännistön päärakennus. Hieman kauempana, Alapellontien toisella puolella on Pohjasen ja Alamännistön vanhoja aittarakennuksia. Yhden aitan ylähirressä on kaiverrus 1818.

Päärakennus on betoniperustuksilla seisova talonpoikaistyyliä edustava hirsitalo, jonka runko on vuorattu vaaleankeltaisella vaakaponttilaudoituksella. Alakerran ikkunat on uusittu, mutta yläkerran pitkillä sivuilla on vielä nähtävissä muutama alkuperäinen haukkaikkuna ja päädyssä alkuperäiset kuusiruutuiset ikkunat. Talon satulakatto on tiilipäälysteinen.

Pihapiirin toinen vanha rakennus on luonnonkiviperustalla seisova kaksikerroksinen punainen puoji. Hirsirunkoisessa vuoraamattomassa rakennuksessa on vaaleaksi maalatut pitkänurkat.

historia:

Pohjasen talo on aikoinaan erotettu Alamännistöstä Heikki Pohjasen äidille, ja se on rakennettu 1900-luvun taitteessa. Taloilla on aikoinaan ollut yhteinen pihapiiri Alamännistön kanssa. Taloa on peruskorjattu 1970 ja julkisivuissa on tehty mm. ikkunamuutoksia.

arviointi:

MRKY2015: R

lähteet:

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005

kohteen nimi: **Poutiaisen puhto, Alapoutinen**

kunta: Merijärvi

kiinteistötunnus: 483-402-7-14

kylä/k.osa: Petäjäskoski

tyyppi: asuinrakentaminen

ajotus: 1864-1917

ajotusselite: 1900-luvun taite

arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Alapoutisen pihapiiri kuuluu Poutiaisen puhtoon, joka on osa Kalaputaan kylän valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Pihapiiriin kuuluu päärakennuksen lisäksi kookas luhti- ja tallirakennus sekä useita vanhoja talousrakennuksia.

Päärakennus on pohjaratkaisultaan L-kirjaimen muotoinen. Kuisti on siirretty puhdon sisäpihalta rakennuksen toiselle puolelle. Porakiviperustainen hirsitalo on vuorattu vaaleankeltaisella ponttilaudoituksella. Ikkunoissa on tehty muutostöitä, mutta yläkerrassa on vielä jäljellä alkuperäiset, kaksiruutuiset haukkaikkunat sekä pohjoispäädyn kuusiruutuinen ikkuna. Kattoratkaisu on satulakatto, mutta eteläsiiven liitoskohta on aumattu. Katto on tiilipäällysteinen.

Pihapiirin kookkaassa kaksikerroksisessa luhdissa on neljä sisäänkäyntiä. Rakennuksen erityispiirteenä on yhdessä ovelle oleva neliosainen neliön muodostama rihlaus. Luonnonkiviperustaisessa, punamullalla maalatussa hirsirakennuksessa on lisäksi kaarevat räystäät.

Myös muut pihapiirin talousrakennukset on maalattu punamullalla ja ne muodostavat näin yhtenäisen kokonaisuuden.

historia:

Alapoutisen päärakennus on valmistunut 1900-luvun taitteessa ja lisärakennettu 1920-luvulla. Myös Alapoutinen on osa Poutiaisen kantatilaa, ja se on virallisesti erotettu pätilasta 1980. Rakennuksen toinen kuisti on purettu 2000-luvulla.

arviointi:

MRKY2015: R

lähteet:

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005

kohteen nimi: **Poutiaisen puhto, Pajala**

kunta: Merijärvi

kiinteistötunnus: 483-402-7-35

kylä/k.osa: Petäjäskoski

tyyppi: asuinrakentaminen

ajotus: 1864-1917

arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Pajalan pihapiiri kuuluu Poutiaisen puhtoon, joka on osa Kalaputaan kylän valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Pihapiiriin kuulu nykyisin asumattoman päärakennuksen lisäksi muutamia vanhoja talousrakennuksia. Talon takaosa muodostaa yhdessä viereisen Poutisen päärakennuksen ja kookkaan luhdin kanssa tiiviin umpipihan.

Päärakennus on porakiviperustalla seisova, keltaisella vaakaponttilaudoituksella vuorattu hirsirakennus, jonka kuisti on rakennettu myöhemmin. Talon räystäät ovat kookkaita, kaarevaksi veistettyjä ja päädyissä ja välisosissa on pylväänmuotoisia rakenteita. Alakerran ikkunat on uusittu, mutta talon pitkien sivujen yläkerrassa on vielä jäljellä alkuperäiset, viisiruutuiset haukkaikkunat. Talon molempien päätyjen yläkerrassa on lisäksi yksi kuusiruutuinen ikkuna koristeellisine pielineen sekä kaksi pientä kaksiruutuista ikkunaa. Talon satulakatto on tiilipäällysteinen.

historia:

Pajalan tila on osa vanhaa Poutiaisen sukutilaa, joka on ollut suvun hallussa vuodesta 1722 lähtien. Rakennuksen sisäänkäynti on alunperin sijainnut umpipihan sisäpuolella.

arviointi:

MRKY2015: R

lähteet:

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005

kohteen nimi: **Poutiaisen puhto, Poutinen**

kunta: Merijärvi

kiinteistötunnus: 483-402-7-29

kylä/k.osa: Petäjäskoski

tyyppi: asuinrakentaminen

ajotus: 1864-1917

arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Poutisen pihapiiri kuuluu Poutiaisen puhtoon, joka on osa Kalaputaan kylän valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön. Pihapiiri on tiivis umpipiha, jota rajaa idästä viereinen Pajalan talo ja Pohjoisesta kookas, itäpäästä ajoväylän leventämiseksi katkaistu luhti. Lännessä hieman etäämpänä on Alapoutisen talo. Umpipiha pohjoispuolella on vielä vanha navettarakennus.

Päärakennus on kaksikerroksisella porakivipohjalla seisovat hirsitalo, joka on vuorattu keltaisella vaakaponttilaudoituksella. Talossa on kookas kaksisisäänkäyntinen ja kaksikerroksinen kuisti, jonka alaosassa on koristeelliset kuusiruutuiset ja yläosassa kaksitoistaruutuinen ikkuna. Alakerran ikkunoissa on tehty muutoksia, mutta yläkerran pitkällä sivulla on jäljellä alkuperäiset viisiruutuiset haukkaikkunat. Yläkerran päädyissä on kolme alkuperäistä kuusiruutuista ikkunaa. Talon satulakatto on tiilipäällysteinen.

Umpipiha pohjoispäässä oleva luhti on punamullalla maalattu, vuoraamaton hirsirunkoinen rakennus. Alakerrassa on kolme sisäänkäyntiä ja yläkerrassa yksi neliruutuinen ja yksi kuusiruutuinen ikkuna. Satulakatto on peltipäällysteinen.

arviointi:

MRKY2015: R

lähteet:

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005

alueen nimi: **Viirelänpuhto**
 pääas. kunta: Merijärvi
 pääas. kylä/k.osa: Ylipää
 tyyppi: kyläympäristö
 arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

alueen sisältämät kohteet:

Kyläaho
 Uusi Viirelä
 Yli-Viirelä

kuvaus:

Oulainen-Pyhäjoki –tien varressa Viirelänojan partaalla sijaitseva Viirelänpuhto on arvokas esimerkki talonpoikaisesta rakentamisperinteestä. Puhtoon kuuluu kolme lähes rinnakkain sijaitsevaa pihapiiriä: Uusi-Viirelä, Kyläaho ja Yli-Viirelä. Rakennusryhmään kuuluu kaksi komeaa kaksikerroksista asuinrakennusta sekä useita talousrakennuksia. Uusi-Viirelän ja Kyläahon päärakennukset ovat komeita talonpoikaisia kaksikerroksisia hirsitaloja. Yli-Viirelän päärakennus on palanut 2000-luvulla, mutta piharakennukset ovat vielä jäljellä. Pihat avautuvat ohikulkutielle, joskin puusto peittää hieman näkymää päätieltä katsottuna.

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 3, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Kyläaho**
kunta: Merijärvi
kiinteistötunnus: 483-404-13-64
kylä/k.osa: Ylipää
tyyppi: asuinrakentaminen
ajoitus: 1864-1917
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Kyläahon pihapiiri on osa Viirelänpuhdon maakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Kyläahon pihapiiri on kolmesta pihapiiristä muodostuvan puhdon keskimäinen. Pihapiiriin kuuluu päärakennuksen lisäksi varastorakennus.

Päärakennus on komea talonpoikaistyyliä edustava, kaksikerroksinen hirsitalo, jonka koristeellinen kuisti on rakennettu myöhemmin. Porakiviperustalla seisova talo on vuorattu alaosistaan profiloidulla peiterimalla ja yläosta vaakaponttilaudoituksella.

Rakennuksen alakerrassa on alkuperäiset, kuusiruutuiset ikkunat ja yläkerrassa haukkaikkunat. Talon päädyissä ylimpien ikkunoiden yläpielissä on hieno kolmioteema. Myöhemmin rakennetussa kuistissa on koristelliset 12 ruutuiset ikkunat. Talon satulakatto on peltipäälysteinen.

Pihapiiriin kuuluvan varastorakennuksen itäpäädyssä on hirsirunko ja sen yläosa on vuorattu vaakalaudoituksella. Rakennusta on jatkettu länteen uudemmalla, kokonaan pystylaudoitettulla osalla. Rakennuksessa on peltipäälysteinen satulakatto

arviointi:

MRKY2015: R

lähteet:

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005

kohteen nimi: **Uusi Viirelä**
kunta: Merijärvi
kiinteistötunnus: 483-404-13-66
kylä/k.osa: Ylipää
tyyppi: asuinrakentaminen
ajoitus: 1864-1917
ajoitusselite: ikkunanpielessä kaiverrus 1902
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Uusi Viirelän pihapiiri sijaitsee Viirelänpuhdon länsipäädyssä, Viirelänojan varrella. Pihapiiriin kuuluu kuuluu päärakennuksen lisäksi vanha liiteri ja uudempi saunarakennus. Pihapiirissä on myös nähtävissä vanhojen rakennusten perustuksia.

Päärakennus on komea talonpoikaistyylinen kaksikerroksinen talo, jonka ikkunanpielissä on kaiverrettu vuosiluku 1902. Kaksikerroksisella porakiviperustalla seivova talo on laudoittamaton ja punamullalla maalattu hirsikerros on näkyvissä. Alakerran kuusikerroksiset ikkunat ovat alkuperäiset, mutta yläkerran ikkunoissa on tehty muutostöitä.

Päärakennuksen kaksikerroksinen laudoitettu kuisti on rakennettu jälkeempään ja sen erikoisuutena on toisen kerroksen viisikulmainen ikkuna. Myös alakerrassa on koristeelliset 12-ruutuiset ikkunat. Päärakennuksen toiseen kerrokseen on rakennettu myöhemmin myös parveke. Talon satulakatto on huopapäälysteinen.

arviointi:

MRKY2015: R

lähteet:

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti.

kohteen nimi: **Yli-Viirelä**
kunta: Merijärvi
kiinteistötunnus: 483-404-13-89
kylä/k.osa: Ylipää
tyyppi: asuinrakentaminen
ajoitus: 1864-1917
ajoitusselite: 1800-luvun loppupuoli
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Yli-Viirelän päärakennus on palanut 2010-luvulla, mutta pihapiiriin kuuluvat talousrakennukset: puoji, aitta, maakellari, puuliiteri, sekä hieman kauempana sijaitsevat navettarakennukset ovat vielä jäljellä.

Merkittävimmät rakennukset ovat hirsirunkoinen, punainen puoji, jota on myöhemmin jatkettu pystylaudoitettulla osalla. Porakivillä seisova rakennus on satulakattoinen ja siinä on huopapäälyste.

Lähimpinä päätietä ovat matala satulakattoinen, hirsinen puuliiteri ja sen välittömässä läheisyydessä komea kaksikerroksinen hirsirunkoinen aitta. Aitan hienona yksityiskohtana ovat vihreät taidokkaasti veistetyt ovet.

arviointi:

MRKY2015: R

lähteet:

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005.

kohteen nimi: **Keltala**
kunta: Merijärvi
kiinteistötunnus: 483-401-37-0
kylä/k.osa: Merijärvi
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1809-1863
ajoitusselite: 1800-luvun alku
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Entinen kanttorila on tiettävästi peräisin 1800-luvun alkupuolelta. Se on vanhimpia, hyvin alkuperäisen ulkonäkönsä säilyttäneitä rakennuksia Merijärvellä, jolla on myös virkatalohistoriallista arvoa.

historia:

Keltalan puustelli hankittiin vuonna 1781 lukkari Jeremias Alinin virkataloksi. Rakennus on tiettävästi Merijärven seurakunnan ensimmäinen kanttorila, joka todennäköisesti on rakennettu 1800-luvun alussa. Viimeisin talossa asunut kanttori oli talvisodassa kaatunut Pentti Sutela. 1935-38 rakennuksessa pidettiin myös koulua ennen Mäntykankaan koulun valmistumista. Sota-aikana talo on toiminut mm. evakkojen asuntona.

Talo on hahmoltaan matalahko, lyhyillä räystäillä varustettu rakennus, jonka peiterimalaudoituksesta osa on purettu pois. Myös umpikuisti on purettu ja korvattu avokuistilla. Pohjakaavaltaan rakennus on perinteistä paritupatyyppiä, toisessa päässä on tupa, toisessa kaksi kamaria, keskellä eteinen ja sen perällä porstuakamari.

Pihamaalla on useita talousrakennuksia ja karjasuojia, jotka on rakennettu sotien jälkeen, tiettävästi 1950-luvulla. Kanttorilan viereen on rakennettu omakotitalo 1970.

arviointi:

MRKY2015: R,H

kohteen nimi: **Nuorisoseurantalo Toivola**

kunta: Merijärvi

kiinteistötunnus: 483-401-10-40

kylä/k.osa: Merijärvi

tyyppi: kulttuuri

ajoitus: 1918-1944

ajoitusselite: 1937

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Komea hirsirakenteinen 1930-luvun seurantalo.

historia:

Merijärven nuorisoseura perustettiin 1907, ja aluksi se toimi yksityisissä taloissa, mm. Härössä. 1908 ostettiin talo Sainsalosta ja siirrettiin nykyiselle paikalle 1909. Taloa laajennettiin 1913. Vanhan valokuvan mukaan talon nykyinen vinkkeliosa olisi rakennettu tuolloin, sen vieressä, nykyisten isompien ikkunoiden kohdalla on ollut kookas kuisti, jossa on ollut avoin terassi välipohjan ja vesikaton välissä. 1937 rakennus on saanut nykyisen ulkonäkönsä. Tiilikatto on todennäköisesti peräisin 1950-luvulta. Rakennukseen tehtiin täydellinen lämpöremontti ja ajanmukaistaminen 1980-luvulla.

lähteet:

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti 2005.

kohteen nimi: **Saukonaho**
kunta: Merijärvi
kiinteistötunnus: 483-401-25-24
kylä/k.osa: Merijärvi
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1809-1863
ajoitusselite: päärakennus 1850-luku
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Kauniin pohjalaistalon pihapiiri tien päässä pienellä mäenkumpareella. Pihalla on vanha aitta, sauna ja pari uudempaa varastoa, pohjoislaidalla pihaa on vanhempi, ulkoalämmitettävä sauna entisen Saukonjärven, nykyisen pellon reunalla. Tulotien varrella on harmaa yksittäisaitta.

Päärakennus on alkuaan tuotu Ylivieskasta 1850-luvulla ja korotettu paikalle pystytettäessä. Talon eteläpäädyssä olevan tuvan alla on lähes koko lattian aluksen käsittävä kellari, makuuhuoneiden alla toisessa päässä on rossilattiat. Se on parhaiten alkuperäisenä säilyneitä vanhoja talonpoikaistaloja Merijärvellä.

arviointi:

MRKY2015: R,M

lähteet:

Kohdeinventointi M132 Saukonaho. Ylivieskan seutukunta Vanhat rakennukset -hanke 12/2002. Inventoija Sari Alajoki.

kohteen nimi: **Tähjä**
kunta: Merijärvi
kiinteistötunnus: 483-401-28-12
kylä/k.osa: Merijärvi
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1809-1863
ajoitusselite: päärakennus 1800-luvun alusta, piharakennukset 1700-1800 luvuilta
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Tähjä on 1980-luvun alkupuolella kotiseututaloksi kunnostettu harmaiden hirsirakennusten muodostama komea ryhmä.

Kaksikerroksinen hirsinen päärakennus, joka on rakennettu 1800-luvun alussa, on vuoraamaton ja maalaamaton keltaisia ikkunanpieliä lukuunottamatta. Siinä on pitkänurkat ja myöhemmin valmistunut kuisti on pystylaudoitettu. Pohjakaava noudattaa keskeistutyyppiä. Porakiviperustalla seisovassa rakennuksessa on alkuperäiset kuusiruutuiset ikkunat, joiden puitteissa on empirepyrkimyksiä. Rakennuksen satulakatto on huopapäälysteinen

Myös muut pihapiirin rakennukset ovat maalaamattomia hirsirakennuksia. Päärakennuksen vieressä on vuosiluvulla 1782 varustettu luhtiaitta, sen takana matala pärekattoinen hirsinavetta 1800-luvulta, jonka takana Tähjänojan varrella savusauna liiteri ja Perälänmäeltä paikalle siirretty riihi. Tien toisella puolen on paikalle siirretty pieni mökki 1950-luvulta. Lähellä tien varressa on lisäksi vajoja ja latoja sekä pieni pärekattoinen, heikkokuntoinen kammiaitta, jossa on kaiverrus ANO 1763.

historia:

Tähjän edustava kotiseututalo pihapiireineen on entinen maanviljelystila, jonka historia ulottuu ainakin vuoteen 1695 saakka, jolloin paikalle on asettunut uudistilallinen Erkki Tähjä.

Tähjän asuinrakennuksesta kerrotaan, että se olisi rakennettu 1700-luvulla, mutta hyväkuntoiset hirret ja ulko-oven empiretyyliset listat viittaavat ennemmin 1800-luvun lopulle. Talo on rakennettu yhdellä kertaa, jatkoksia ei ole. Väliseinien salvokset ovat lyhytnurkkasalvoksia. Hirret ovat ravistuneet mutta eivät kovasti kuluneet.

Ikkunat on uusittu ilmeisesti vanhan mallin mukaan 1980-luvulla. Sisältä talo on remontoitu kotiseututalokäyttöön 1980-luvulla, jolloin pirttiin ja nurkkakamariin on rakennettu uudet, väliseinän läpi yhteen jatkuvat uunit. Luultavasti vanhat uunit oli purettu jo aiemmin.

arviointi:

MRKY2015: R,H

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 3, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005

kohteen nimi: **Uiton silta ja vanha Kalajoen maantie**

kunta: Merijärvi

kiinteistötunnus: 483-401-13-48

kylä/k.osa: Merijärvi

tyyppi: liikenne

ajotus: 1864-1917

ajotusselite: tien rakentaminen alkoi 1880-luvulla

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Miljööltään perinteisenä säilynyt jakso vanhaa Merijärven-Kalajoen maantietä, jossa on Uitonjoan ylittävä kivisilta ja tien laidalla vanhoja porakivipaaseja kaiteineen. Uitontien ja Kalajoentien itäpään väliin jää uudelleen vesitetty Lahenlampi, jonne on tehty myös kuntalaisille uimapaikka laitureineen. Uiton talon pihapiirin vanhoista rakennuksista on jäljellä enää yksi aitta.

arviointi:

MRKY2015: H

lähteet:

Enbuske Matti 2009. Vuosisadat Pohjan teillä - Tiet, liikenne ja tiehallinto Oulun Läänin alueella 1600-luvulta 2000-luvulle. Tiehallinnon Oulun piiri

<http://www.kirjastovirma.net/alavieska/kulkuyhteydet>

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 3, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" - inventointiprojekti, 2005.

kohteen nimi: **Ylikangas**
kunta: Merijärvi
kiinteistötunnus: 483-402-5-46
kylä/k.osa: Petäjäskoski
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1864-1917
ajoitusselite: asuinrakennus 1900-luvun alussa
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Edustava ja hyvin säilynyt pihapiiri monine rakennuksineen aivan Männistönpuhdon kupeessa. Päärakennus on 1900-luvun alusta ja sen koristeellinen lasikuisti 1930-luvulta. Päärakennuksen vieressä on vanha aitta, päädyssä maakellari ja kauempana sepän paja. Päärakennusta vastapäätä on hirsinavetta ja navetan takana kaksi uudempaa lyhyille nurkille salvottua aittaa sekä varastolatoja ja elosuoja.

arviointi:

MRKY2015: R

lähteet:

Vanhat rakennukset-hanke 12/2002. Ylivieskan seutukunta. Inventoija Sari Alajoki

kohteen nimi: **Kaunola**
 kunta: Merijärvi
 kiinteistötunnus: 483-403-12-56
 kylä/k.osa: Pirttimäki
 tyyppi: kulttuuri
 ajoitus: 1809-1863
 ajoitusselite: sotilastorppa 1800-luvun alku, modernisoitu 1970-luvulla
 arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Kaunola on Taiteilija Herman Wiirretjärven ateljeekoti, joka sijaitsee Pyhäjoen rannalla Pirttikoskella. Kohde on vanha 1800-luvun lopulla rakennettu sotilastorppa ja sillä on suuri taidehistoriallinen ja paikallishistoriallinen merkitys.

Päärakennuksen jatko-osan, ateljeepäädyn, taiteilija rakennutti itse vanhoista riiden hirsistä 1970-luvulla. Taloa on myöhemmin ulkoa modernisoitu, mutta sisätilat ovat säilyneet alkuperäisinä taideteoksineen. Myös pihapiirissä on taideteoksia esillä. Ateljeerakennus on luonnonkiviperustainen hirsirunkoinen talo, jonka alakerta on pysty- ja yläkerta vaakalaudoitettu. Päärakennuksen nurkissa ja välisosissa on koristeelliset pystyhirret. Satulakatto on päällystetty profiilipellillä.

Modernin grillikatoksen ja asuinrakennuksen lisäksi pihapiiriin kuuluu vanha hirsinen rantasauna, 1900-luvun alkupuolella rakennettu liiteri ja porttiladot.

historia:

Asuinrakennus on taiteilija Herman Wiirretjärven (1934-86) kotitalo ja ateljee. Wiirretjärvi valmistui alkuaan hitsariksi ja työskenteli rakennuksilla eri puolilla maata, kunnes pääsi opiskelemaan Suomen taideakatemiaan kuvataidelinjalle 1960. Ensimmäisen näyttelyn hän piti 1968, ja osallistui sittemmin lukuisiin yhteis- ja yksityisnäyttelyihin sekä toimi taideopettajana monilla leireillä.

Tyyliltään Hermanoa, mitä nimeä hän itsestään käytti, voisi luonnehtia lähinnä ekspressionistiksi. Hitsarin taitoja hän käytti sitten myös taideteoksissaan. Hermano rakasti Pyhäkoskea ja sen rannalla sijaitsevaa kotiaan Kaunolaa. Pyhäjoki ja Kaunola olivat monien hänen töidensä innoituksen lähde. Taiteen tekemisen ohella Hermano valokuvasi ja filmasi vanhoja työtapoja, juhlia ja retkiä, sekä kirjoitti runoja.

arviointi:

MRKY2015: H

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 3, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005

kohteen nimi: **Metsola**
kunta: Merijärvi
kiinteistötunnus: 483-403-33-4
kylä/k.osa: Pirttimäki
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1864-1917
ajoitusselite: 1900-luvun alku
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Perinteinen pihapiiri, jossa komea päärakennus, joka on tyypiltään 1900-luvun alun klassinen pohjalaistalo korkeine kuisteineen. Rakennus sijaitsee aivan joen partaalla mäenkumpareella, jonka vuoksi takapuolen porakiviperustus on huomattavan korkea. Rakennuksen alla on kellarit (betonoidut) talon molemmissa päissä. Rakennuksessa on alkuperäiset ikkunat. Myös sisätilat ja kiinteä sisustus on hyvin säilynyt. Ikkunoiden vuorilaudat ovat koristeelliset ja nurkissa on pilasterimaiset listoitukset.

Pihalla vinkkelissä on harmaa hirsirakennus. Toisella puolen on heikkokuntoinen hirsinavetta, johon on myöhemmin yhdistetty lautarakenteinen liiteri ja kalustosuoja. Pihalla vastapäätä päärakennusta on vielä aitta ja savusaunana alun perin toiminut hirsirakennus sekä uudempi sauna 1970-luvulta.

arviointi:

MRKY2015: R,M

lähteet:

Ylivieskan seutukunta. Vanhat rakennukset-hanke, Sari Alajoki 5/2003

kohteen nimi: **Pyhäkosken koulu**

kunta: Merijärvi

kiinteistötunnus: 483-403-9-27

kylä/k.osa: Pirttimäki

tyyppi: opetus ja koulutus

ajoitus: 1918-1944

ajoitusselite: rakennettu 1930

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Pyhäkosken koulu sijaitsee luonnonkauniilla paikalla Pyhäkoski-Ylipää -tien varrella Hiito-ojan partaalla. Vuonna 1929 rakennettu klassistishenkinen koulurakennus on erittäin edustava esimerkki aikansa koulurakentamisesta. Koulun pihaan johtaa päätieltä tiivis koivukuja. Koulun lisäksi kohteeseen kuuluu ulkorakennus ja sauna.

Porakivillä seisova, hirsirunkoinen koulu edustaa arkkitehtuuriltaan 1920-luvun klassismia, ja on toteutettu todennäköisesti aikansa tyyppipiirustusten mukaan. Rakennuksessa on pystyvuoraus ja satulakatto on päällystetty profiilipellillä. Hienoja yksityiskohtia rakennuksessa ovat mm. julkisivuissa ja kaakkoispäädyissä pylväin varustetut avokuistit, päätyjen kissanpenkit ja lunetti-ikkunat.

Punaisessa rankorunkoisessa ulkorakennuksessa on myös pieniruutuiset, koristeelliset ikkunat sekä lunetti-ikkunoita. Pihalla on säilynyt myös hyväkuntoinen sauna.

historia:

Koulu on aloittanut toimintansa Pyhäkoskella alkuaan Kalle Nivalalta vuokratuissa rakennuksissa 1925. Sieltä koulu siirtyi vuokralle Tanskan taloon. Pyhäkosken koulu rakennettiin lopulta Hiitolan tilalta ostetulle paikalle vuoden 1929. Koulutoiminta päättyi 2000-luvun puolivälissä.

arviointi:

MRKY2015: R,M,I

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 3, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005

kohteen nimi: Toholan kanava
kunta: Merijärvi
kiinteistötunnus: 483-403-1-6
kylä/k.osa: Pirttimäki
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1918-1944
ajoitusselite: Kanava 1930-luvulla, Toholan talo rakennettu 1851
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Toholan kanava on kapeahko, 1930-luvulla työttömyystöinä louhittu kuivatuskanava. Kohde on tärkeä Merijärven järvenkuivatushankkeisiin liittyvä tärkeä symboli.

Tien ja kanavan risteyskohdassa korkealla mäellä on vuonna 1851 rakennettu Toholan talo, jonka pihapiiriin päärakennuksen ja uudisrakennusten lisäksi kuuluu useita vanhoja talousrakennuksia kuten vanha sementtitiilinen navetta, punainen hirsirunkoinen puoji sekä vanha sauna. Erikoisimpana rakennuksena pihapiiriin kuulu vanha muuntajarakennus, joka on muutettu asuinkäyttöön.

Päärakennus on porakiviperustainen vaakaponttilaudoituksella vuorattu hirsitalo, jonka kuistin yläpuolella on maalattu vuosiluku 1851. Ikkunat on vaihdettu sotien jälkeen ja rakennuksen satulakaton peltipäällysten on uusi. Talon päädyissä on koristeelliset klassistiset räystäspäädty ja koristelaudat.

arviointi:

MRKY2015: H

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 3, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005

kohteen nimi: **Kalaputaan entinen kansakoulu**

kunta: Merijärvi

kiinteistötunnus: 483-404-15-103

kylä/k.osa: Ylipää

tyyppi: opetus ja koulutus

ajoitus: 1918-1944

ajoitusselite: 1940

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Maisemallisesti näkyvällä paikalla tien vieressä sijaitseva kaunis klassisistinen koulurakennus.

historia:

Merijärvellä hyväksyttiin v. 1930 koulupiirijaossa uudeksi koulupiiriksi Petäjäskosken piiri. Koulun paikaksi oli suunniteltu Pyhäjoen eteläpuolella Kalaputaan talojen kohdalla olevaa paikkaa. Koulutoiminta päästiin aloittamaan 1.8. 1931, kun Jalmary Kalapudas vuokrasi tuvan ja kaksi kamaria kouluhuoneiksi.

Uuden koulun rakentamisesta tehtiin päätös 1937. Koulun piirustuksiksi hyväksyttiin Tähjän koulun käyttämättä jääneet piirustukset. Muutokset laati Matti Niska. Koulu valmistui 1940. Rakennusta on jatkettu rankorakenteisesti vinkkeliosalla 1950. Kalaputaan koulu yhdistettiin Ylipään koulupiiriin 1988. Entinen koulu on ollut vuokratyössä sekä mm. kansalaisopiston entisöintipiiriin tilana.

arviointi:

MRKY2015: R,M,I

lähteet:

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005.

kohteen nimi: **Perälä**
kunta: Merijärvi
kiinteistötunnus: 483-404-8-11
kylä/k.osa: Ylipää
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1809-1863
ajoitusselite: 1800-luvun alku
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Perälä on viljeltyllä mäellä sijaitseva vanha puhto, jossa jäljellä on vielä kaksi neljästä alkuperäisestä Pitkäpellon ja Perälän kantista. Pihapiirissä on lisäksi useita vanhoja talousrakennuksia sekä uudempia maatalousrakennuksia.

Pitkäpellon päärakennus edustaa perinteistä talonpoikaisrakentamista. Sen erikoisuutena ovat kookkaat kaarevat räystäät. Porakiviperustalla seisovan hirsitalon rungossa on kaunis keltainen vaakalaudoitus. Talossa on tiilipäälysteinen satulakatto ja sen ikkunat on modernisoitu. Rakennuksen taakse on rakennettu sotien jälkeen uusi lisäsiipi.

arviointi:

MRKY2015: R

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 3, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005

kohteen nimi: **Pärkkälä**

kunta: Merijärvi

kiinteistötunnus: 483-404-2-29

kylä/k.osa: Ylipää

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajoitus: 1722-1808

ajoitusselite: asuinrakennus 1700-luvun loppu, muut rakennukset 1800-luvun aikana

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Pärkkäpuhto sijaitsee Peräläntien varrella korkealla mäellä. Rakennukset sulkevat pihan neljältä sivulta ja sisäänkäynti sisäpihalle on kahden rakennuksen välistä.

Kohteen aina asuttu talo, Pärkkä, on mahdollisesti rakennettu jo 1700-luvun puolella. Räystäskonsoleissa on taidokasta veistokoristelua. Porakivillä seisova hirsirakennus on vuorattu punaiseksi maalatulla pystylaudoituksella. Talossa on tiilipäällysteinen satulakatto.

Päärakennuksen toisella pohjoissivulla on Pärkkälä, jossa on viimeksi asuttu 1960-luvulla. Eteläisivulla on kookas kaksikerroksinen talli/puojarakennus. Vastapäätä päärakennusta on viereiseen kiinteistöön kuuluva navetta. Pihan ulkopuolella navetan takana on joukko latoja ja aittoja.

historia:

Tila on ollut samalla suvulla vuodesta 1741. Alkuperäinen kuisti pihanpuolelta on poistettu ja uusi sisäänkäynti ja lisärakennus on tehty toiselle puolelle 1980-luvun alussa. Myös sisällä kiinteää sisustusta on uusittu.

arviointi:

MRKY2015: R

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 3, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" -inventointiprojekti, 2005

kohteen nimi: **Vahvamaa**
kunta: Merijärvi
kiinteistötunnus: 483-403-7-43y
kylä/k.osa: Ylipää
tyyppi: asuinrakentaminen
ajoitus: 1864-1917
ajoitusselite: 1914
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Vahvamaan pihapiirin 1914 rakennettu karjalaistyylinen päärakennus poikkeaa selvästi alueen tyyppillisestä rakennuskannasta. Rakennus on ensimmäinen rankorakenteinen rakennus Merijärvellä.

Kaksikerroksisella porakiviperustalla seisovassa rakennuksessa on jyrkkä katto ja pitkät kaarevat räystäät. Vuoraus noudattaa kertaustyyliä vuorottelevine vaaka- ja pystypaneleineen, päädyissä on lisäksi vinopanelointi. Omistajan tietojen mukaan malli on haettu Pyhäjoen Liminkakylästä. Kaksikerroksisen talon yläkerrassa on kolmella sivulla suuret yhdeksänruutuiset ikkunat. Alakerran ikkunat ovat kuusiruutuisia.

Pohjakaava on kuutiomainen ja neljän huoneen huonejako ryhmittyy keskeismuurin ympärille. Sisäosat ja kiinteä sisustus - hienot peiliovet ja listoitukset, lattialankut ja leivinuunitakka - on säilynyt erittäin hyvin.

Pihapiirissä on päärakennusta vanhemmat aitta maakellareineen, talli- ja puojirakennus ulkohuusseineen, navetta, heinälato ja liiteri. Aitan länsipuolella on alkuaan sijainnut tilan vanha, jo hävinnyt päärakennus.

arviointi:

MRKY2015: H

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 3, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Ylihuhta**

kunta: Merijärvi

kiinteistötunnus: 483-404-7-43

kylä/k.osa: Ylipää

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajoitus: 1809-1863

ajoitusselite: asuinrakennus 1800-luku, aitta 1811

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Avoimella kallioisella paikalla Peräläntien varrella sijaitseva vanha pihapiiri, jossa 1800-luvulla valmistunut asuinrakennus, aitta vuodelta 1811, talli, navetta, liiteri ja sauna.

arviointi:

MRKY2015: R

lähteet:

Ylivieskan seutukunta. Vanhat rakennukset-hanke 11/2004 Sari Alajoki

kohteen nimi: **Ylipään entinen kansakoulu**

kunta: Merijärvi

kiinteistötunnus: 483-404-14-8

kylä/k.osa: Ylipää

tyyppi: opetus ja koulutus

ajoitus: 1918-1944

ajoitusselite: koulu 1925, talousrakennus 1921

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Pyhäntöskentien varrella näkyvällä paikalla sijaitseva 1920-luvun koulurakennus pihapiireineen.

historia:

Ylipäässä opetus alkoi 1921 vuokratiloissa Juho Viirelän talossa. Uudeksi koulun paikaksi oli ehdotettu "aivan parasta paikkaa, mitä siinä piirissä voi löytyä, siinä kun maa on ylevää kangasta, paikka lähellä maantietä ja keskessä piiriä". Tarkastaja totesi Tyyskän ja Ojalan välisestä tontista, että "se ei millään sovi koulupaikaksi, se kun on hyvin alavaa nevaa, jossa on tosin yksi kangassaareke, jossa on ns. Silanpään pieni torppa, mutta sitäkin ympäröi räme joka puolelta eikä semmoinen terveysopillisessa suhteessa koulupaikaksi kelpaa, kauneudesta puhumattakaan". Paikalle päätettiin kuitenkin rakentaa ja koulu valmistui lopullisesti vuonna 1925. Talossa oli kauniisti kansallisromanttisin aihein koristellut ikkunat. Talon nykyinen kaksikerroksinen siipiosa lienee valmistunut 1950-luvulla.

arviointi:

MRKY2015: R,I

lähteet:

"Vanhat rakennukset Ylivieskan seutukunnassa" - inventointiprojekti, 2005.